

ԹԱՏՐՈՆԸ կը հրատարակուի ամեն երեքշաբթի, Հինգշաբթի և Շաբաթ օրերը :

Գին տարեկան (150 թերթ) շորս արծաթ մեծիս կԱՆԽԻԿ : Գաւառաց համար բօսթայի ծախքը կ'աւելցուի :

Բաժանորդագրութիւնը ամեն ամսու գլխէն կ'սկսին :

Ծանուան տողը մէկ անգամի համար 2 ղուրուէ է . աւելի անգամի համար սակարկութիւն կ'ըլլայ :

Լրագրոյս վերաբերեալ գրուած թիւներն պէտք է ուղղել Ղաւթիս Բէրշէմպէ-բաղար Սաւուր սօքաղը թիւ 8 սենեակը :

ՓՐ. 40

ԹԱՏՐՈՆ

ՓՐ. 40

ԳՐԻՉ ԵՒ ՍՈՒՐ ԼԲ.

ԱՌ. Պ. Ս. ԼՈՒՍԻՆԵԱՆ

(1 փետրվար, 1875.)

«Լոյս» հանդէսին մէջ կը վերջացունէք այսօր ձեր Հայերէն վերնադիրով յօդուածները, որոց առաջաբանը «Օրագիր կ. Պօլսոյ» ի մէջ հրատարակուեցաւ եօթ ամիս յառաջ :

Անկարելի է ինձ ամփոփել հոս բոլոր գիտօգտութիւնները, չէր ընդարձակ զբաղատումին դէմ, վերնադիրէն սկսելով մինչև վերջին տողը : Ուստի, անջատելով կրկնութիւնները և երկրորդական կետերը, ձեր յօդուածներին այն մասերը միայն պիտի հերքեմ այսօր որք մեր գրական գրութիւնովը կը զբաղին ուղղակի :

«Հայերէն գրական լեզուն, կ'ասէք, ունի այժմ հրատարակեալ կամ լռելայն, հաստատեալ կամ հաստատուի, երեք գրական դպրոցք կամ դրութիւնք, զ'մի մի ամբք ելանողք : Հայկաբանից (ծայրայեղ գրաբարեանց) դպրոց. — Սրմենաբանից (ծայրայեղ աշխարհաբարեանց) դպրոց. — Հայկաբան-Սրմենաբանից (պահպանողականաց) դպրոց :

Սրմենաբան բառին չափ անիմաստ բառ դժար է գտնել. ուստի, մեր ժելով 'զայն, սա բաժանումը կ'ընդունիմ ես. գրաբարեան դպրոց, աշխարհաբարեան դպրոց, ընտրողական դպրոց : Գրաբարեան չեմ, զի թէ գրաբարեան լինէի, աշխարհաբար չէի գրեր. աշխարհաբարեան չեմ, զի, թէ աշխարհաբարեան լինէի, անիմաստ կ'ասէի և ոչ ուրիշ : ես ալ, ձեզ պէս,

ընտրողական եմ. Բաղաբական լեզու գործածելով, որ աւելի ախորժ կը թուի ձեզ, կը կրկնեմ թէ ոչ աշակողմեան եմ ես և ոչ, որպէս կը կարծէք, ձախակողմեան, այլ, ձեզ պէս, կեդրոնական : Ինչ է ուրեմն իմ և ձեր տարբերութիւնը : — Ես կը պահանջեմ որ հայ դպրոցականը ուսումնասիրէ իւր ազգին արդի լեզուն, ընտրողական ոգիով կառնաւորուած, որպէս Սպանիաի զաւակը կ'ուսումնասիրէ իւր ազգային լեզուն. դուք կ'ուզէք փակել հայ մանուկին առջև իւր մայրենի բառին ուսումը, Հայաստանի հին լեզուն միայն աւանդելով նմա :

Ձի, կ'ասէք, «մաքուր աշխարհաբար գրելու, խօսելու գաղտնիքը՝ մաքուր գրաբար գիտնալն է. զ'աշխարհաբարը մաքուր, կոկիկ, գեղեցիկ, ընտիր խօսելու գրելու համար գրաբարին քերականութիւնը մաքուր, կոկիկ, գեղեցիկ և ընտիր սովորելու է, արդ անձնիւր ընթերցող գիտեց որ զ'աշխարհաբարն իւր ազաւաղումներէն մաքրելու միջոցն է գրաբարը մաքուր գիտնալ, ուրեմն կ'ուզեմ մաքուր աշխարհաբար գրել ու խօսիլ, մաքուր գրաբար ուսիր :

Գրաբար գիտնալը աշխարհաբար գիտնալն է : Թող ձեզ օրինակ լինի Հ. Արսէն Բագրատունին, այն դեպքով տար գրաբարագէտը, որոյ «Տարբէ հայերէն քերականութեան» ին առաջաբանէն կը քաղեմ. սա տողերը. «Ամէն կտոր մը նոր բան առջի բանը քիչ մը դժուար կուգայ, մանաւանդ վարժապետաց. վասն զի տղան դեռ բան մը չիյտէ որ ընտրէ, ճերմակ թուղթ մըն է, ինչ որ դրեմ ան կ'առնէ : Կը մնայ որ անանկ է նէ վարժապետները նոր

բան մը տեսածնուն պէս՝ մէկէն չարհամարհեն. խելքով քննեն բանին իրաւունքն ու յարգը, փորձով ալ աղէկ մը հասկընալ ուղեն դիւրուածիւնն ու օգուտը. անկէ ետքը կ'ուզեն նէ թող մէկդի նետեն. չէ նէ ծուռ հինը ձգեն, շիտակ նորին հետեւին ու սովորութիւն ընեն : Մէկն որ իրաւացի պատճառներէ ետքը՝ զիտցածէն չուզեր չարժիլ ու նոր բան մ'ընդունիլ նէ, ոչ երբէք կը լուսաւորի, ոչ երբէք առաջ կ'երթայ :» Կը յուսամ թէ, այս ողորմաւէտ աշխարհաբարը կարգաւ յետոյ, պիտի փոխէք ձեր համոզումը :

«Աշխարհաբար քերականութեանց Այտնեանի քերականութիւնն, կ'ասէք, ամենէն բանաւորն է առ այժմ. երկրորդ՝ Ուղղախօսութիւն կոչուածը. երրորդն է Մ. Չերաղի Գրական Գրքերը : Ակնդէտ և ուշադիր ընդերկար լսելով լռեցի, ոչ ոք տակաւին բանադատեց զ'Գրական Գրքերն, նոքա միայն յաչաղուեցան, և եթէ քննադատուեցան երբէք՝ քննադատք հարեանցով մ'երթ հարին անցին զնոքօք : Ոչ ոք տակաւին կազմալուծելով Գրական Գրքերու լեզուն ուսումնական քննադատութեամբ անգամաւորնեց զ'այն՝ սուր իմն ինաթարթափելով, այլ լոկ մակերևութաբար դիտեցին, և ցտեղով զ'այնու անցան զնացին քննադատք պէս պէս ոսին դարովանօք : Եւ նա մնաց հանդոյց կորդեան :

Այս արդար բողոքը արձանագրելէ յետոյ, Պ. Շահնուրի վրայ կը խօսիք և կ'ասէք. «Վ'ցանկայի լեւել Շահնուրի քերականական դատաստանը Գրական Գրքերուն մասին, զոր բաւական տգեղ ներկայացուցած էր :

Հոս, ներքեցէք որ անկեղծապէս խօսիմ, մոլորումի մէջ կը տեսնեմ ըզ ձեզ: Պ. Շահնուր յոյժ գեղեցիկ ներկայացուց մեր գիրքը. նորա համեստ նշանակութիւնը չափազանցեց նախընթացական վերացումներով, յոյժ բարձր գոյների տակ նկարագրեց զայն: «Պայքարը Պ. Մ. Չերազի Գրական Գործերուն վրայ է, Գրական Գործեր զոր անտարակոյս կարգացած ես, վասն զի կարգաւորու արժանի փոքրիկ դանձ մ'է, ոսկեհանքի երակ մ'է՝ մեր նոր դրականութեան ժայռուտ հողին վրայ»:

Պ. Շահնուրի այս տողերը տեսնելէ յետոյ, ինձ այնպէս կը թուի թէ ձեր քննադատական սխալ է և պէտք է քննադատել զայն:

«Ընդհանրապէս այն ամեն լեզուներ՝ որոց բառերն դադարաւորին ատիճանաւորութիւնը, ճիւղաւորումը, եղանակաւորումը կամ ել և էջը, միով բանիւ մտածման մը փոփոխումը յանդիմ (վերջաւորութեան) փոփոխումէն կ'ստանան, կ'ասէք, պէս պէս հոլովումներ և խոնարհումներ ունին: Բառից հոլովմանց կամ խոնարհմանց պէսպիսութիւնը կամ ձևաչափութիւնը ընդհանուր օրէնք կամ կանոն է այն լեզուաց համար, որոց բառերն վերջէն կ'փոփոխին հոլովմամբ կամ խոնարհմամբ: Անհակառակելի ճշմարտութիւն մ'է այն:»

Գուք այս խորհիւսին վրայ կը հիմնէք ձեր գիտողութիւններին անհեթեթ շէնքը: Ոչինչ աւելի քայքայուն քան այդ խորհիւսը: Ստուծիւն է ինչ որ «անվիճելի ճշմարտութիւն» կը կարծէք: Խոնարհումի խնդիրը զատելով հոլովի խնդիրէն, վկայ կը բերեմ ինձ դուրանեան լեզուները, որոց «բառերն վերջէն կ'փոփոխին հոլովմամբ» և որք «հոլովմանց պէսպիսութիւն» չ'ունին: Եւ պէտք է գիտնալ թէ արիական և սեմական լեզուները դուրանեան լեզուներին վիճակէն անցած են ստանալի համար այն հոլովի ձևաչափութիւնները որովք ծանօթ են մեզ և որք աղաւաղում են միայն: Գալով խոնարհումի խնդիրին, կը սխալիք մտածելով թէ «Տեար Չերազը ստ իւր յեղափոխ ու նորակերտ տեսլակէտին նկատելով որ խոնարհմանց պէսպիսութիւնն հանրական զարգացմանը խուժ ընդ ոտնէ, զանոնք մենակերպութեան վերածած է», զի, թէ ես եմ այդ «Տեար Չերազը», բնաւ այդպէս չ'եմ վարուած: Վկայ են զիրքիս ԽԳ, ԽԵ, ԽԶ, ԽԷ էջերը:

«Բառերն տակնուվրայ կամ հնարաւոր ատեն ինչ կազմ ու եղանակ զոր ընկալան, կ'ասէք, նոյն կազմն ու եղանակը պահեցին և առ յապայն՝ զայն բառերն արտասանող շրթանց վրա կամ զրող գրչաց ներքեւ: Բառերն ալ ստեղծագործութեանց կարգէն են: Եթէ ուրիշ ստեղծագործութիւնք, ինչպէս կենդանիք, բոյսք, ևն. իրենց կազմն ու գոյութեան եղանակը պահած են, բառերն ինչ իրաւամբ չը պահեն:»

Հոս, չարաչար կը սխալիք դուք. այլ ես պիտի լռեմ և ձեզ դէմ պիտի հանեմ մեր դարին առաջին լեզուաբանը, որոյ ահեղ հեղինակութիւնը պատկառ պիտի ազդէ ձեզ: «Քննութիւնին բոլոր մասերը, կը գրէ Մաքս Միւլլէր, մետաղները, բոյսերը կամ կենդանիները, իւրեանց տեսակին մէջ անփոփոխ կը մնան, իւրեանց գոյացումին սկիզբէն մինչև վերջը, մինչդեռ քիչ լեզուներ ճանաչելի կը լինին հազիւ հազար տարի անցած:»

«Ես աւանդութեան, պատմութեան, կրօնի և հաւատոյ զաւակ, կ'դաւանիմ թէ լեզուներն Աստուծոյ պարգև են առ մարդ: Արդքանի որ բառից գոյութեան պատճառն Աստուած է, կը յարունակէք, բառից գոյութիւնը փոխելը Աստուծոյ միայն առաջարկելու է, կամ Աստուծոյ հետ միայն խորհրդակցելու է իւր առատագոյն գոյութեանը վրայ ընելիք փոփոխութեանը մասին:»

Մաքս Միւլլէրի կը թողում պատասխանել ձեզ, «Այն իմաստասէրները որք կը պնդեն թէ լեզուն աստուածային յայտնութիւն է, կը գրէ Օքսֆորտի բազմահմուտ դասախօսը, ամենէն աւելի վտանգաւոր մարդաձեւութիւնին մէջ կը զառածին, երբ մանրամասնապէս կը բացատրեն այն կերպը որով կ'ենթադրեն թէ Աստուած մի բառգիր և մի քերականութիւն շարագրած և առաջին մարդին դաս տուած լինի, որպէս մի վարժապետ դաս կը տայ համարալուներին:»

«Պիտի զրուցեն ինձ, ինչո՞ւ ամէն բառ կերպ կերպ հոլովենք ու զամենեքին մի հոլովի չ'վերածենք. ինչ պատճառ չ'վերածելու: Ես ալ կ'յաւելում, ինչ պատճառ վերածելու, քանի որ չ'վերածելու գրութեամբ աւելի բացորոշ ու պայծառ կը հասկընանք իրարու միտք, կամ քանի որ վերածել գոյութիւններ ընել է:»

Ձեր այս տողերին պատասխանելով, կ'աղաչեմ ձեզ բաղդատել զբառարկն պարսկէ և մեր պարսկէ սեռականները կամ տրականները, և ասել ինձ թէ որն է աւելի «բացորոշ ու պայծառ». բաղդատեցէք նաև հօր և հայրի ձևերը, և պիտի համոզուիք թէ ոչ մեզ, այլ զբառարկն յատուկ է «գոյութիւններ ընելը»:

«Երբ միտք կ'պնդէ ու կ'պահանջէ թէ ինչու լեզուին մէջ գտնուած բոլոր բառերը մի հոլով չ'ունենան ու տարբեր տարբեր հոլովներ ունենան, այնպիսին կ'նմանի այն մարդուն՝ որ այլալեզու խօսող մարդոց մէջ գտնուելով, կ'պնդէ ու կ'պահանջէ որ՝ անձնուր ալաղդ մի լեզուով խօսի, որ անկարելի է:»

Ձեր այս տողերին պատասխանելով, եր հարցնեմ թէ ինչ կը խորհիք ուրեմն թուրք լեզուին վրայ, որ մի հոլով միայն ունի:

«Մասնիկները, կ'ասէք, աննշան վանկ կամ գիր մ'են՝ որք բառից սկիզբը կամ վերջը դրուելով՝ նոցա արմատական նշանակութեանց վրա ուրիշ յաւելումաց նշանակութիւններ, իմաստներ կուտան:»

Մաքս Միւլլէր կը հերքէ ձեր այս գիտողութիւնը, ասելով. «Մեք դիտեմք թէ այն վերջաւորութիւնները՝ զորոս այժմ քերականական մասնիկ կ'անուանեմք անկախ բառեր էին ի սկզբան որք իւրեանց յատուկ նշանակութիւնը ունէին:» Եւ կը սկսի շարայարել իւր անթիւ փաստերը: Կարգացէք վեցերորդ դասը նորա «Լեզուագիտութիւն» գիրքին, որ 1861ին հրատարակուեցաւ:

«Արդ Գրական Փոքրիկ լեզուին քերականական նոր փորձը երբ չ'պիտի կարող լինի գիրական կամ հանդէսական գրել ու արտասանել, չ'պիտի կարող լինի նաև գրել ու արտաւանել գիրի, գիրով, գիրեր, հանդէսով, հանդէսներով:»

Երբ այս տողերը կը հրատարակէիք, մամուլի չէի յանձնած դեռ Լյոզուածս, ուր առիթ ունեցայ հերքել այդ առարկութիւնը:

«Գրական Գործերու բանադատումիս մէջ կ'անցնիմ քննել այն կէտը՝ զոր Արդոյ քննադատք անցողակի իմն ի նկատի առին, և փոխանակ քննադատութեան ջահով զայն լուսարանելու, տկար ընկրկումով մը կամ ըսքայատիքական խճրիծով մը բաւականացան, այն է խոստովանիլ թէ՛ Գրականագիտութեան արուեստը ինքեցան ընդդէմ Փոքրիկ լեզուին այս կէտին վրայ:»

Այս ճշմարտութիւնը խոստովանելէ յետոյ, կը սկսիք խօսիլ, տառին վրայ, զոր «մերթ կ'հնչենք, կ'ասենք, մերթ չ'ենք հնչեր»։ Պիտեմ թէ այդպէս կ'անեն, այլ կ'ուզեմ որ այդպէս չ'անեն։ Հայ լեզուն այն լեզուներէն է որոց բոլոր տառերը կը հնչուն միշտ, տառ է, ուստի պէտք է հնչել, զայն։

Կը պահանջէք որ գրաբարին մէջ և վերջ ունեցող բառերին և տառը ընդունիմ աշխարհաբարի մէջ, զի, կ'ասէք, «այդ և դրէն կ'հասկնայ աշակերտը թէ քի վերջացած բառից սեռականը կամ է՝ կամ ա՛ն կ'լինի»։ «Պիտի առարկուի թերեւս զրուցելով թէ՛ այդ կանոնը գրաբարին մէջ փոխառելու է»։ ձեր այս գուշակուած թիւնը արդար է։ Գրաբարը սարսափաւոր է ասել էմք և հիմ, որպէս զի բացատրուին էմք և հիմ, ձեր բառերը, սակայն, քանի որ աշխարհաբարը էմք և հիմ կ'ասէ, պէտք է գործածել էմք և հիմ, որք աւելի «քաղցր ու ազգու» են։

«Տ. Չերազի վերածումն» որովհետեւ պարզման սկզբունքն է ըստ ըսկըզբան՝ գովելի գործ մէ, կ'ասէք, քայց ըստ լեզուին՝ շատ խեցբեկ է։

Խեցբէ փաստ չ'է։ «Վերածման հոլովումին համար կ'կարեմք գրուող թէ՛ նա աշխարհաբար բառից համար հոլովումի մի տեսակ է։»

Ի՞նչ կը նշանակեն ձեր այս տողերը. պայծառ դրեցէք, կ'աղաչեմ. Դամբողիօն չ'եմ ես։

«Եթէ հոլովմանց ձևաշատութիւնը լեզուին մի կենսական օրէնքը չ'լինէր, կ'ասէք, Ե. դարուն մի և նոյն բառը գրական լեզուին մէջ ինչ ոլորում կամ փոփոխում գոր կ'կրէր յանգումն, նոյնը չ'էր կրէր այսօր կամ գէթ կ'փոխուէր»։

Հինգերորդ դարին մէջ, այդ բառին սեռականն էր «ան», ո՞վ կը գրէ այսօր. «Այս անը տունը»։

«Սեռականակերտ» մասնիկը, կ'ասէք, է մասնիկէն շատ անուշ է։

Ուրեմն հայո՛ւ, հըն՝ պէտք է ասել, այնպէս չ'է։ Բայց ոչ. ներդաշնակութիւնը լուր կը պարտի երբ բանաւորութիւնն է որ կը խօսի։

«Երբ ան, է, ոչ ևն. ձայնից ներդաշնակութիւնը ականջի նախապաշարում համարելի, կ'ասէք, ի՞նչ իրաւամբ է ձայնին կարծեցեալ ներդաշնակութիւնը ականջի նախապաշարում չ'համարուի»։

Միգաւ իսկ, թէ ողջ լինէր, պիտի զգար է ձայնին դերադաշնակութիւնը է, ոչ, ան ձայններէն. և դուք չ'էք

զգար զայն։

«Եւ արդարեւ տակաւին ոմանք նախապաշարեալք իրօք հաւատալիք են թէ՛ երկու լեզու ունինք, աշխարհաբար ու գրաբար. ո՛չ, կ'ասէք, մենք մի լեզու ունիմք»։

Առաջին անգամ է որ կը լսեմ մի այսպիսի այլանշակ գաղափար։ Հայրս, որ մեռած է, և ես, որ կենդանի, մի մարդ միայն կը կազմեմք և ոչ երկու, այնպէս չ'է։

Հոս կանգ կ'առնում, շնորհաւորելով ըզձեզ ձեր լուրը և պարկեշտ գրադատումին համար, որ յաճախ Մաքս Միլլէրի գործերը և Ռուսինեանի, այն մեծ աշխարհաբարեանին, դաղափարները յիշեցուց ինձ, և շնորհակալիքս յայտնելով ձեզ այն ներբողներին համար որովք կը պանծացունէք գիրքիս ոգին և որոց, աւաղ, այնքան քիչ արժանի եմ։

ՄԻՆԱՍ ՉԵՐԱԶ

ԱՌԵՏԱՐԵՐԻՆ

ՀԻՒՄԱՆԻՏԻԹԻՆՆԵՐԸ

Աւետարներ գաւեշտական լրագիրը երբեմն երբեմն բժշկական արհեստին վրայօք ալ տեղեկութիւններ կուտայ, և աս ալ Մանգումէի ընթերցողաց յայտնի է

Սոյն գաւեշտական թերթն անցեալներն ըսած էր թէ՛ տղուն մէկը պատուելի միսինարի մը խօսքը մտիկ չընելուն համար մեռեր է, թէ՛ ուրիշ տղայ մալ միսինարի մը դէմ խօսելուն համար մեռեր է ևն.։

Մինչև հիմայ այս հիւանդութիւնները ծանօթ չ'էին ծանօթ բժիշկներու, և անկեղծութեամբ խօսելով՝ Աւետարներ այս ինքնահնար հիւանդութիւններով ժողովրդեան համակրութիւնն իրեն գրաւեց։

Աւետարների հիւանդութենէն շատ բռնըվող չկայ. միայն անցեալ շաբթու ութը տարեկան տղայ մը բռնըվել է, բայց բարեբախտաբար բժշկիվել է։

Այս տղան միսինարէ մը կաղաչվի որ բողբոջական ըլլայ, բայց միսինարին խօսքը մտիկ չընել և իր կունը տուն դառնալուն պէս-ես հիւանդ եմ-կըսէ, անկողին կը պառկի։

Մայրը տղուն կը հարցունէ.

—Ի՞նչ ունիս ուրեմն։

—Բան մ'ալ չունիմ, հիւանդ եմ ըսի եմ։

—Տղա, խենթ ես, ի՞նչ ես, հիւանդութիւն չունիս, և կուզե՞ս որ հիւանդութիւն գայ։

—Այո, հիւանդութիւն կուզեմ,

և հիմայ կուզեմ։

Մայրը կը տեսնէ որ տղան անպատճառ հիւանդութիւն կուզէ կոր վերջապէս բերել կուտայ հատ մը... բժիշկ։

Բժիշկը տղուն երակները և լեզուն քննելէն ետքը կը հարցունէ.

—Կողդ կը ցաւի՞ կոր։

—Չէ։

—Փորդ կը ցաւի՞ կոր։

—Չէ։

—Գլուխդ կը ցաւի՞ կոր։

—Չէ։

—Նասըդդ կը ցաւի՞ կոր։

—Չէ։

—Երէկ ի՞նչ կերար։

—Պանիր ու հաց։

—Մսեցա՞ր։

—Չէ։

—Միսինարի մը խօսքը մտիկ չընելիք ըրի՞ր։

—Ըրի, ըրի։

—Վրայէն ալ ջուր խմեց՞իր։

—Այո, խմեցի։

—Բան չկայ, մի՛ վախճաք, կըսէ բժիշկը, թուղթ ու մատիտ կը հանէ և հետեւեալ դեղագիրը կը գրէ դեղագործ Միսինարի մը.

Պատուելի Միսինարիդ։

Մորուքիդ խնդալ

Աւետարներ

8 տրամ

Անոր խմբագրին ուղեղէն

1 ցորեն

Բարի խրատ

1/4 ցորեն

Հարկը տրամ ջուրին մէջ եռացուր, տո՛ւր,

Բժիշկը դեղագիրը կը ձգէ կերթայ։

Դեղագիրը դեղագործին կը տանին, որն որ դեղագործին մէջ յիշված դեղերուն երկրորդէն չկրնալով գտնել, որովհետեւ լինցած էր, անոր տեղը իր խեղէն քիչ մը բան կը դնէ դեղը կը շինէ կուտայ։

Դեղը տղուն կը տրվի և տղան քանի մը օրէն իւր առողջութիւնը կը գտնէ։

Այս հրատարակելով կը ծանուցանենք որ ամենայն հիւանդութենէ բռնըվող տղաներն, նա մանաւանդ Հոմ վարժարանին աշակերտները, կրնան այս դեղն իրենց իրենց պատրաստել առանց դեղագործ դիմելու և ստակ տալու։

Աւետարներին գալով կը հրաւիրենք զինք որ ուրիշ հիւանդութիւններ ալ գտնէ, որպէս զի մենք ալ անոնց դեղերը հրատարակելով բժշկական գիտութեան կրօնական ճիւղն մշակենք։

— Թէ որ այս օր ալ խուճաշը չառնես նէ՛ ինքզինքս պիտի սպաննեմ :
— Աղէկ որ ըսիր, միտքս մնայ տէ՛ չառնեմ :

ԱՂՋԻԿՆԵՐՈՒՆ ԽԱՎՈՒՋՈՒԹԻՒՆԸ

— Խիկա՛ր, այս քանի օր է ո՛ւր էիր :

— Գ... գեղ դացեր էի փողոցէ մը անցած ատենս քանի մը աղջիկներ ներս հրամցուցին զիս :

— Ի՞նչ խօսեցան :

— Նստեցուցին զիս . և շատ մը պատիւ ընելէն ետքը ըսին թէ իմ դործս կարգին է եղեր, ես ալ աղւոր մարդ մ'եմ եղեր . . .

— Վերջը :

— Վերջը վերջը ետեւս ինչ կեր զիս կարգել կուզեն կոր :

— Իրենցմէ մէկուն հետ չէ նէ՛ ուրիշ աղջիկի մը հետ :

— Ուրիշ աղջիկի մը հետ :

— Աղջիկներն ալ սկսեցին խնայելով իրենց ընելու :

— Սկսեցին են հապա, աղջիկը ցցուցին ինծի, զիս ալ աղջիկին ցըցուցին, աղջիկին տալիք էմանէթին վրան ալ խօսք եղաւ վերջէն ամենքը մէկէն ծունկուրներու փարեցան . շատ աղաչեցին, մեր խաթերն համար աս աղջիկը պիտի առնես ըսին, աս աղջիկն առնես նէ՛ մեզի մեծ բարութիւն պիտի ընես ըսին, քուկին կարգը վերսկսեց մենք ալ պիտի ինչանք ըսին, եկուր չէ մըսեր ըսին, գնա այո ըսէ ըսին, խօսք տուր ըսին . . .

— Դուն ալ տուիր :

— Չտայի նէ՛ պիտի ծեծէին, խօսք տուի բայց տունէն դուրս ել-

նելուս պէս խօսքս ետ առի, վերջէն հասկցայ որ բանին մէջը բան կայ եղեր :

— Ի՞նչ կայ եղեր :

— Այն աղջիկը՝ որուն զիս բռնի նշանել կուզէին կոր, եղբայրներ ունի եղեր, որոնք մինչև որ քոյրերս նիս չկարգենք նէ՛ մենք ալ չենք կարգվիր կըսեն եղեր. այս աղջիկներն ալ ատ աղջիկան եղբայրներուն հետ կարգվիր կուզեն կուզեն կոր եղեր և նոնր համար անոնց քըրովը մէկը դանել կուզեն կոր եղեր որ կարգը իրենց գայ :

— Չըսե՛ս որ անոնք իրենց դործին համար քեզի կարգել կուզեն կոր եղեր :

— Այո՛, զիս ալ անանկ մէկ կը գովենկոր որ ես ինքնիրմէս ամչնալ սկսայ. աղջիկն զիս երազին մէջ տեսեր է եղեր տէ, ինծի սիրահարեր է եղեր, այն երազէն իվեր գիշերնեքը քուն չունի եղեր, ինծի համար կը մեռնի եղեր, ես ալ շատ աղաւոր ու հրապուրիչ դէմք մը ունիմ եղեր, ինծի պէս աղաւոր մարդ հազարին մէկ չելլար եղեր, և եթէ չառնեմ նէ՛ եղեր ան աղջիկն, անոր մահուան պատճառ պիտի ըլլամ եղեր :

— Անանկ է նէ՛ ա՛ն, մեղք է աղջիկին :

— Աղջիկը հապար չունի զիս երազին մէջ տեսնելէն, այս աղջիկներն անանկ երազ մը տեսեր են և իրենց կարգվիր դիւրացնելու հա-

մար զիս կարգել կուզեն կոր :

— Ատ աղջիկներուն բարութիւն մը ընելու համար կարգվէ՛ դուն ալ ինչ կըլլայ :

— Ուրիշներուն բարութիւն ընելու համար բռնի աղջիկ առնելու է ետքը ամեն զիշեր կուր ընելու է որ մեր խաւովու աղջիկներն նպատակնուն հասնին, ատանկ բան չեմ կրնար ընել ես :

Անցեալ շաբթու վարպետ քսակահատին մէկը կնիկան մը գրպանը կը խառնէր :

Ոստիկան մը այս տեսնելով մարդը կը ձերբակալէ :

— Գող չեմ, կըսէ մարդը, ես սիրահար եմ, սիրահարական ոտանաւոր մը ձգեցի տիկնոջ գրպանը :

Եւ արդարեւ տիկնոջ գրպանը սիրոյ ոտանաւոր մը ձգած էր :

Տիկինը եօթանասուն տարեկան էր :

ԳՈՂ

Տպարանիս գրաշարներէն միոյն հիւանդութեանը պատճառաւ երեք շաբթի օր թերթերնիս չկրցաւ հրատարակվիլ :

ՏԵՐ Թ. Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆ

ԲԵՐԵՆՄՊԵ-ԲԱԶԱՐ ՄԱՍՈՒՐ ՍՕՔԱՂԸ

Թիֆ 3